

Linköping 2017-02-23

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

YTTRANDE

Dnr Ju2016/07656/L5

Ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel och annat utnyttjande av utsatta personer, SOU 2016:70

Sammanfattning:

Biståndsorganisationen Hjärta till Hjärta bifaller förslagen i utredningen SOU 2016:70. Biståndsorganisationen Hjärta till Hjärta anser att förslagen om att införa en straffbestämmelse om utnyttjande av annans nödläge och otillbörligt ekonomiskt utnyttjande av annan är viktiga markeringar från lagstiftarens sida som förhoppningsvis kan leda till att utsatta personer skyddas mot olika typer av brottslighet genom människohandel och utnyttjande av utsatta personer, samt att ett större antal förövare lagförs.

Utsatthet och olika typer av brott

En grupp som befinner sig i en utsatt situation i Sverige är EU-medborgare, vilka på grund av fattigdom och diskriminering i hemländerna, tagit sig till Sverige, med målsättning att finna försörjning för sig och familjen. Möjligheterna, för gruppen utsatta EU-medborgare, till att finna arbete i Sverige är mycket små, på grund av bristfällig utbildning, avsaknad av yrkeserfarenhet och knapphändiga eller obefintliga kunskaper i svenska. En stor del av gruppen tigger och/eller samlar pantflaskor och burkar för att finna någon inkomst överhuvudtaget.

En typ av brottslighet som gruppen utsätts för i Sverige är hot och hatbrott. I de flesta av dessa fall verkar förövarna vara svenska medborgare. Biståndsorganisationen Hjärta till Hjärta anser att preventiva insatser för att förhindra den typen av brottslighet behöver förstärkas samt att åtgärder från rättsvärdande instanser bör vidtas med målsättning att anmälningar och utredningar av sådan brottslighet verkligen leder till att förövarna lagförs.

Det har förekommit fall med människohandel i samband med tiggeri i Sverige som lett till fällande dom. Biståndsorganisationen Hjärta till Hjärta har genom direkta kontakter med gruppen utsatta EU-medborgare i Sverige samt i dessas hemländer (Bulgarien och Rumänien) fått ett flertal indikationer på att, utöver brottslighet som faller under lagstiftningen om människohandel, förekommer det olika former av utnyttjande av personer som tigger i Sverige. Dels handlar det om utnyttjande av en annans nödläge och otillbörligt ekonomiskt utnyttjande av utsatta personer i hemlandet. Det verkar förekomma utlåning, för att finansiera resekostnaderna till Sverige, mot ockerränta. Det verkar också förekomma att inofficiella researrangörer tar orimligt mycket betalt för resan till Sverige. Biståndsorganisationen Hjärta till Hjärta har dessutom vid upprepade tillfällen fått indikationer på att grupper eller individer inom gruppen utsatta EU-medborgare, genom hot och/eller fysiskt våld, försökt sätta i system att ta betalt av andra, för särskilt attraktiva platser att tigga på, ofta i centrala lägen, på offentliga platser, med stor genomströmning av folk.

De fall av människohandel i samband med tiggeri i Sverige som anmälts och sedan lett till att förövarna lagförts har hitintills varit relativt få men det torde vara rimligt att anta att mörkertalet för den typen av brottslighet kan vara stort vilket även kan antas gälla andra former av utnyttjande av personer som befinner sig i en situation av nödläge och utsatthet.

Möjligheter till att lagföra förövare

En stor del av de utsatta EU-medborgarna i Sverige tillhör den romska minoriteten och på grund av att den romska minoriteten, under århundraden utsatts för systematiska övergrepp, förföljelser, slaveri och folkmord, sanktionerade av majoritetssamhället och offentliga myndigheter, är gruppens förtroende för majoritetssamhället, myndigheter och rättsvårdande insatser mycket lågt eller obefintligt. Benägenheten till att anmäla brott man utsatts för samt att i en eventuell rättsprocess vittna eller stå fast vid den initiala anmälan bedöms, på grund av förtroendegapet, vara mycket låg.

De rättsvårdande myndigheterna bör, för att tillämpningen av ett skärpt straffrättsligt skydd mot människohandel och annat utnyttjande av utsatta personer, ska resultera i önskad effekt, ta i beaktning det förtroendegap som beskrivits ovan samt vidta åtgärder för skydd av brottsoffren.

Eftersom brottsligheten som faller under lagstiftningen om människohandel eller andra former av utnyttjande av personer, i samband med tiggeri i Sverige, är gränsöverskridande och att de brottsliga handlingarna utförs i såväl hemlandet som i Sverige anser Biståndsorganisationen Hjärta till Hjärta att behovet av bilaterala, operativa samarbeten mellan de brottsbekämpande myndigheterna i respektive land, är mycket stort. Dessutom bör det enligt Biståndsorganisationen Hjärta till Hjärta, av de brottsbekämpande myndigheterna, tas i beaktning att såväl brottsoffer som förövare, korttids-migrerar mellan hemlandet och Sverige.

Utredningen har redogjort för lagstiftningen i Sveriges grannländer och i länder med liknande lagstiftning. Biståndsorganisationen Hjärta till Hjärta saknar en jämförelse mellan svensk lagstiftning och lagstiftningen i de utsatta EU-medborgarnas hemländer (främst Bulgarien och Rumänien). För att de aktuella förslagen till lagstiftning ska få önskad effekt bedömer Biståndsorganisationen att en jämförelse av gällande lagstiftning i de berörda länderna är nödvändig.

Ort och datum som ovan,

Biståndsorganisationen Hjärta till Hjärta

Anders Holmefur
(Direktor)

Rickard Klerfors
(Biståndshandläggare)